

FEKETE ISTVÁN

Nyári levél a szabadságról

Nagyságos Asszonyom!

Ne csodálkozzon leveleimen, de a múltkor elképde-
sémben nem tudtam volna elég világosan kifejezni
nézetem arról a témáról, amelyet a találkozásunkkor
felvetett.

Én porosan, piszkosan és álmosan „kocsikáztam”
hazafelé, Ön pedig teniszezni ment a kilencórás alvás
és a reggeli fürdő üdeségével, de bizonyos elégedet-
lenséggel, mert jó ura – aki kietlen falunkat válasz-
totta öthetes nyaralásuk helyévé – nem volt hajlandó
azért az üdítő sportért felkelni.

Maga megállított engem a napernyőjének vidám
sorompójával, és tudomásomra hozta, hogy nekem
van a legjobb dolgom a világon. Irigylet! Ez igen! Ez
élet! Napbarnított, férfias foglalkozás. Búzakalász...,
nyárfás út, felhők..., egyszóval minden, ami egy ma-
gyar filmnek immár elengedhetetlen kelléke. A haza-
térő nyáját elfeledte Asszonyom, de ezt akkor észre
sem vettem, mert a kíváncsiságom szétrúgta minden
egyéb gondolatot.

– Aztán miért van nekem olyan irigylésre méltó
életem – ámuldoztam.

Maga akkor gyanakodva nézett rám, hogy nem
tréfálok-e, pedig a tréfára semmi okom nem volt,
mert tele voltam bosszúsággal, hogy a lekaszált lu-
cernámat már negyedszer verte pocsékká az eső, egy
szép ökröm pedig belelépett a boronába. (A lucerna
növény, amit megeszik az ökör, az ökör egy állat,
ami megeszi – nem a boronát – a lucernát, a borona
pedig egy vassgereblye, melyet az ökör húz...)

Egyszóval, dévaj tréfálkozásra semmi kedvem
nem volt.

Miután Maga erről meggyőződött, széttárta karja-
it, és azt mondta.

– Istenem...! Hát ez a gyönyörű élet: kocsikázás,
lovaglás és örökös szabadság...

– Szabadság...?!

– Hát persze, hiszen mindig a szabadban van...

– Ez talán még nem szabadság – próbálkoztam, de
Maga csak legyintett, sóhajtván utalt szegény urára,
aki alig kapott öt hét szabadságot, és érveimmel fa-
képnél hagyott, amiket – ha megengedi – írásban
ugyan, de elmondok.

Egy kérdéssel kezdem: szereti a fagylaltot? Vagy
szereti a marhahúst? (Kövére nélkül persze...)

Mondjuk, hogy szereti mindkettőt, de arra még so-
hasem gondolt, hogy mi lenne, ha ezeket az egyéb-
ként finom ételeket naponta kapná asztalára. Bizto-
síthatom, hogy egy hét múlva könnyökén nőne ki
mind a kettő, s a fagylalt íztelen jeges holmi volna
csak, a marhahús pedig száraz taplő, melyről közben

felfedezné, hogy emberi élvezetre teljesen alkalmat-
lan.

Vagy például: tudom, hogy él-hal a teniszért. De
mi lenne akkor ebből a szép sportból, ha reggeltől es-
tig teniszeznie kellene? Nem hagyhatná abba, amikor
megunta, nem hagyhatná abba, amikor fáradt, és ütni
kellene a labdát napestig... Megmondom, mi lenne:
robot! Munka, melyet a változatosság nem tesz azzá,
aminek lennie kellene. Pedig itt csak szórakozásról
van szó.

Ha pedig ezek a hasonlatok sántítanak egy ki-
csit, talán kedves urával hozakodok elő, akinél szen-
vedélyesebb jogászt nem ismerek. Neki egy bonyo-
lult jogi eset – csemege. Ha szabad ezt a kifejezést
használnom: szinte csámcsog rajta... Játszik vele.
Úgy forgatja a paragrafusok prézlijében, mint a sza-
kácsné a rántani való húst, hogy még ízletesebbé te-
gye. És mégis – csodálatos –, amikor a múltkor egy
jogi esetet hoztam elő, hogy adna tanácsot, azt
mondta, hogy hagyjam békén, ő most nem jogász,
hanem ember, és ha akarok valamit, menjek be majd
az irodájába.

– Nézd – mondta –, én nagyon szeretem a hivatá-
somat, de éppen mert szeretem, a szabadságom alatt
nem is akarok róla hallani. De utána aztán tisztult
fejvel, szinte örömmel vetem újra magam bele.

Vagy például itt van a helybéli orvos, akiről min-
denki tudja, hogy már nem is ember, annyira orvos,
és mégis, amikor múltkor egy társaságban Balpata-
kyné a májbajára kért tanácsot, ez a talpig doktor azt
mondta, hogy csodálkozná, ha a nagyságos asszony
elfeledte volna, merre van a rendelője... Ő most
ugyanis pikniken van, ha nem csalódik...

Akkor nagyon meghökkent a társaság, mert mi ta-
gadás, a doktor ezt elég gorombán mondta, de nem
történt semmi baj. Balpatakyné nyelt egyet, és azt
mondta, hogy:

– Csúnya, goromba ember, de éppen ezt szeretem
benne...

De mit gondol, asszonyom, mi lett volna ugyanez
a doktor, ha például Balpatakyné nincs bizonyos gá-
tak közé szorítva, ha – mondjuk – a doktor olyan al-
kalmazottja Balpatakynénak, akinek állása tisztán és
kizárólag Balpatakyné jó- vagy rosszindulatától
függ...?

Megmondom. A doktor akkor „goromba paraszt”
lett volna, akit „ki kell rúgni”. És mit gondol, Asszo-
nyom, ki ebben a hibás? Talán Balpatakyné? Vagy a
doktor? Nem. Egyik sem! Az emberi természet
olyan, mint a vadpatak. Ha nem szabályozzák, sze-
szélyesen épít, tör, zúz, és arra váj medret magának,

amerre az egyéni adottság, hangulat vezeti, és fél a szabályozástól, amelyről pedig nem is tudja, hogy milyen megnyugvás a tisztességes, világos, elhatárolt mederben való folydogálás.

Elkalandoztam, Asszonyom, ne haragudják érte. Csak azt akartam még mondani, hogy az urának is és a doktornak is igaza volt. És nekem is igazam lett volna, ha meghallgat, mert amit maga sportnak, szórakozásnak, férfias, szabad életnek lát az én életemben, az az én foglalkozásom, az az én munkám, amely éppen úgy megkívánja a más légkörben való pihenést, mint a doktoré vagy a jogászé.

Amikor tehát engem „kocsikázni” vagy „lovagolni” lát, amikor én aratok vagy szüretelek, ne a lovak előkelő vágatását, az aratókoszorú átadásának ünnepét vagy a szüreti mulatságot lássa, mert mindez nekem éppen olyan szép, nemes, termelő munkám – de munka, és nem szórakozás –, mint a Maga urának az íróasztalnál vagy a doktornak a betegnél végzett munkája.

A munka után pedig pihenés és változatosság után vágyódik az ember, éppen azért, mert ebből a mun-

kából máskülönben robot lesz, fásult igavonás. Mivel pedig a munkát emberek adják és emberek végzik, nem közömbös az, hogy jókedvű emberek adják-e és jókedvű emberek végzik-e.

A jogok és kötelezettségek vadpatakos szabályozatlanságában vélt jogok és vélt sérelmek születnek, melyekből aztán csak kára lehet mind a munkásnak, mind a munkaadónak, s rajtuk át az egész Nemzetnek.

Szinte látom, hogy levelem után elkomolyodott, és azt mondja magában:

– Erre nem is gondoltam...

Nem baj. Az érdekeltek sem gondoltak rá, de most már gondolkoznak rajta.

Remélem, nem sokáig, és nem eredménytelenül!

Ebben a biztos reményben engedje meg igaz tiszteletem nyilvánítását:

Fekete István intéző
(1940)

*

Megjelent a Gazdatisztek Lapjában 1940. július 1-jén. Tartalmazza a Tűnődések (2010) c. kötet.